

# PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

AUTOR: MARIUSZ MACIEJCZAK

[www.maciejczak.pl](http://www.maciejczak.pl)

Część 1.

Zasady produkcji ekologicznej

### **Cele i zadania kursu**

Celem kursu jest zapoznanie słuchaczy z zasadami rolnictwa ekologicznego jako efektywnego systemu produkcji rolniczej. Przedstawiona zostanie idea rolnictwa ekologicznego, stan obecny jego rozwoju w Polsce i na świecie a także obowiązujące przepisy prawne. Omówione zostaną podstawowe zasady związane z ekologiczną produkcją roślinną i produkcją zwierzęcą.

Zadaniem przedstawionego materiału jest zaprezentowanie głównych zasad produkcji ekologicznej tak, by słuchacze przyswoili podstawową wiedzę z tego zakresu. Mając już ugruntowany obraz rolnictwa ekologicznego będą oni mogli pogłębiać swoją wiedzę przy wykorzystaniu innych jej źródeł, aby ewentualnie rozpocząć w swoim gospodarstwie produkcję metodami ekologicznymi lub zająć się innymi obszarami związanymi z rolnictwem ekologicznym.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Definicje rolnictwa ekologicznego - nie ma jednej - powszechnej definicji rolnictwa ekologicznego.

Rolnictwo ekologiczne definiowane jest poprzez kryteria, czyli dozwolone środki i sposoby produkcji. Takie podejście przejęły i skodyfikowały regulacje prawne dotyczące ekologicznej produkcji żywności w Unii Europejskiej, w USA i innych krajach.

Agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Żywności (FAO) oraz Zdrowia (WHO) w 1997r. zdefiniowały rolnictwo ekologiczne jest całościowym systemem gospodarowania, wspierającym różnorodność biologiczną, cykle ekologiczne i biologiczną aktywność gleby. Uwzględnia również fakt, że regionalne uwarunkowania wymagają tworzenia systemów lokalnych. Rolnictwo ekologiczne gwarantuje, że w produkcji nie stosowano substancji agrochemicznych, nie może jednak zagwarantować całkowitego braku pozostałości środków chemicznych ze względu na globalne zanieczyszczenie środowiska.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

### Definicje rolnictwa ekologicznego:

- ujęcie filozoficzne
- ujęcie racjonalne

Profesor Mieczysław Górny z SGGW – propagator idei rolnictwa ekologicznego w Polsce definiował ten system produkcji jako wyższą sztukę gospodarowania, która stawia producentowi wysokie wymagania, ale również dostarcza, poza zadowoleniem z osiągnięć ekonomicznych, satysfakcję etyczną i intelektualną. Rolnictwo ekologiczne jest formą najbardziej wydajnego gospodarowania, uwzględniają nie tylko koszty produkcji w gospodarstwie, ale i koszty społeczne i przyrodnicze. Uczy też dobrej organizacji pracy i aktywizuje ludność wsi. Rolnictwo ekologiczne jest najbardziej optymalną formą gospodarowania. Wymaga jednak większego nakładu pracy i stałego pogłębiania wiedzy.

Profesor Henryk Runowski z SGGW – badacz rolnictwa ekologicznego mówi, iż pojęcie "rolnictwo ekologiczne" w zależności od przyjmowanego zakresu, dotyczy bądź to rolnictwa o ściśle określonej technologii produkcji, bądź też wykracza poza tak wąskie ujęcie i obejmuje dodatkowo inne zagadnienia: społeczne, ekonomiczne, energetyczne, jakościowo-żywnościowe czy wreszcie szeroko rozumiane relacje między rolnictwem a środowiskiem.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Idea rolnictwa ekologicznego wg.  
Międzynarodowej Federacji Rolnictwa  
Ekologicznego IFOAM

Międzynarodowa Federacja Rolnictwa Ekologicznego (ang. International Federation of Organic Agriculture Movements, IFOAM) zdefiniowała rolnictwo ekologiczne jako zbiór różnych szczegółowych koncepcji gospodarowania rolniczego, zgodnych z wymogami gleby, roślin i zwierząt, stwierdzając, iż jego nadrzędnym celem jest produkcja żywności wysokiej jakości, przy równoczesnym zachowaniu w jak największym stopniu równowagi biologicznej w środowisku przyrodniczym.

Na swoim kongresie w Adelajdzie w 2005r. za podstawowe zasady rolnictwa ekologicznego IFOAM przyjęła: zdrowotność, ekologię, sprawiedliwość i troskliwość. Jednocześnie podkreślając, że te fundamentalne zasady należy traktować jako całość, jako zespół norm etycznych inspirujących do działania.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Rolnictwo ekologiczne to zrównoważony i wielofunkcyjny system produkcji rolniczej

Rolnictwo ekologiczne jako pojęcie systemu gospodarowania powstało na początku drugiej połowy XX w. i oznaczało sposób gospodarowania zgodny z naturą. Dzisiaj rolnictwem ekologicznym nazywamy system rolniczy, który nie tylko zapewnia ochronę środowiska, ale również jest efektywny ekonomicznie dostarczając produktów o wysokiej jakości i pełni także funkcje społeczne. W gospodarstwach ekologicznych przede wszystkim nie stosuje się syntetycznych środków chemicznych. Wszelkie środki produkcji są pochodzenia naturalnego. Ponadto jest to system, gdzie produkcja zwierzęca pozostaje w równowadze z produkcją roślinną. Produkcja ekologiczna to, ogólny system zarządzania gospodarstwem i produkcji żywności, łączący najkorzystniejsze dla środowiska sposoby działania, wysoki stopień różnorodności biologicznej, ochronę zasobów naturalnych, stosowanie wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt i metodę produkcji odpowiadającą wymaganiom niektórych konsumentów preferujących wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Przepisy obowiązujące w rolnictwie ekologicznym w Polsce jako kraju członkowskim Unii Europejskiej

Działalność w rolnictwie ekologicznym w Polsce regulowana jest zarówno rozporządzeniami Unii Europejskiej jak i krajową ustawą wraz rozporządzeniami wykonawczymi do niej.

Podstawowym aktem prawnym w rolnictwie ekologicznym w Polsce od 1 maja 2004 r. jest Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 93, poz. 898). Zwana jest ona również ustawą kompetencyjną, ponieważ określa krajowe jednostki organizacyjne zajmujące się kontrolą i certyfikacją działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego. Ustawa o rolnictwie ekologicznym z 2004 r. wprowadziła do polskiego systemu prawnego jako obowiązujące na terytorium Polski przepisy Wspólnoty Europejskiej w zakresie rolnictwa ekologicznego. W maju 2008r. Sejm RP rozpoczął proces legislacyjny mający na celu wprowadzenie nowej ustawy o rolnictwie ekologicznym wprowadzające nowe przepisy obowiązujące od 1 stycznia 2009r. w Unii Europejskiej.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Rozporządzenia Unii Europejskiej obowiązujące w rolnictwie ekologicznym

Od 1 stycznia 2009r. w Unii Europejskiej obowiązują trzy podstawowe rozporządzenia regulujące obszar produkcji, przetwórstwa i handlu żywnością ekologiczną. Są to:

- ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) nr 834/2007 z dnia 28.06.2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 z późniejszymi zmianami (Dz. Urz. WE nr L 189/1 z 20.07.2007 i nr L 264/1 z 03.10.2008)
- ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (WE) nr 889/2008 z dnia 05.09.2008r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli (Dz. Urz. WE nr L 250/1 z 18.09.2008 i nr L 337/80 z 16.12.2008)
- ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (WE) nr 1235 z dnia 08.12.2008r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w odniesieniu do ustaleń dotyczących przywozu produktów ekologicznych z krajów trzecich (Dz. Urz. WE nr L 334/25 z 12.12.2008r.)

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

### Normy produkcji ekologicznej

W tym wg.

- IFOAM
- przepisów USA

Najbardziej podstawowe wytyczne i standardy w obszarze szeroko rozumianego rolnictwa ekologicznego nazywane „standardami standardów” zostały opracowane przez Międzynarodową Federację Rolnictwa Ekologicznego, IFOAM. Normy IFOAM stanowiły wskazówki i wytyczne do opracowania szczegółowych standardów rolnictwa ekologicznego w różnych systemach prawnych na świecie. Na podstawie dokumentów: „IFOAM Basic Standards” i „IFOAM Accreditation Criteria” opracowano rozporządzenia obowiązujące m.in. w Unii Europejskiej a także przepisy w USA. Normy IFOAM dostępne są na stronie internetowej [www.ifoam.org](http://www.ifoam.org)

W Stanach Zjednoczonych Ameryki obowiązuje ustawa zwana NOP (ang. National Organic Program), czyli Federalna Ustawa o produkcji żywności ekologicznej z 1990 roku, z późniejszymi zmianami (7 U.S.C. 6501 et seq.). Jej tekst dostępny jest na stronie internetowej [www.ams.usda.gov/nop](http://www.ams.usda.gov/nop)

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Niezależne kryteria prywatne i publiczne obowiązujące w rolnictwie ekologicznym

Niezależnie od obowiązujących na zasadzie prawa w danym państwie kryteriów regulujących funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego możliwe jest, że występują także inne kryteria opracowane przez podmioty prywatne lub społeczne. Przykładem takich standardów są Kryteria Rolnictwa Ekologicznego Stowarzyszenia EKOLAND.

Kryteria te zostały opracowane na bazie wytycznych Międzynarodowej Federacji Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM), której Stowarzyszenie EKOLAND jest członkiem. Wzięto również pod uwagę odpowiednie regulacje prawne Unii Europejskiej. Przestrzeganie Kryteriów przez producentów rolnych i przetwórców jest nieodzownym warunkiem stosowania znaku towarowego (logo) EKOLAND na produktach oferowanych do sprzedaży w kraju i zagranicą.

Niezależnie od przyjętego standardu podstawową zasadą rolnictwa ekologicznego jest kontrola procesu produkcji nie gotowych produktów.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja roślinna w rolnictwie ekologicznym – dobry płodozmian gwarantuje osiągnięcie zadowalających plonów i zwiększenie żyzności gleby.

Jednym z najważniejszych czynników warunkujących powodzenie uprawy ekologicznej roślin jest właściwie zaplanowany i stosowany płodozmian. Jest to dobór i następstwo roślin uprawianych po sobie, zaplanowane na kilka lat w konkretnym gospodarstwie i na określonym polu. Dobry płodozmian gwarantuje osiągnięcie zadowalających plonów i zwiększenie żyzności gleby. Jednocześnie należy ułożyć go tak, by nie dopuścić do nadmiernego rozwoju chorób i szkodników oraz niekontrolowanego rozwoju chwastów.

Według zasad rolnictwa ekologicznego płodozmian musi spełniać następujące warunki:

- rotacja powinna być co najmniej czteroletnia, czyli ten sam gatunek może być uprawiany na danym polu nie częściej niż raz na cztery lata,
- raz na cztery lata powinno zaplanować się uprawę roślin motylkowatych w plonie głównym,
- w płodozmianie trzeba uwzględnić uprawę tzw. międzyplonów, które stanowią dodatkowe źródło paszy lub mogą być przyorane jako nawóz zielony.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

### Produkcja roślinna w rolnictwie ekologicznym – ogólne zalecenia uprawowe dla roślin rolniczych

W uprawie ekologicznej roślin ozimych stosuje się zazwyczaj późniejsze terminy siewu z uwagi na mniejsze zachwaszczenie, zwłaszcza gatunkami jednoliściennymi jak miotła zbożowa i zapobieganie niepożądanego mineralizacji azotu na glebach lekkich. Rośliny jare są najczęściej wysiewane w tradycyjnych terminach. W tym przypadku zbyt wczesna uprawa nadmiernie wilgotnej gleby oznacza znacznie większą stratę plonu niż nieco opóźniony termin siewu przy dobrych warunkach pogodowych i właściwym stanie gleby.

Ograniczanie zachwaszczenia prowadzi się najczęściej mechanicznie np. broną sprężynową. Bronowanie powoduje spulchnienie i przewietrzenie gleby, co jest ważne dla rozwoju korzeni i dla organizmów glebowych, wykonywane przed wschodami ma większe znaczenie w uprawie zbóż jarych niż ozimych.

Do nawożenia można wykorzystać przekompostowany obornik lub kompost. Dobrze rozłożony obornik powinien być zastosowany wiosną, pod pług. W okresie wzrostu można stosować gnojówkę.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja roślinna w rolnictwie ekologicznym – ogólne zalecenia dotyczące produkcji roślin warzywniczych

Warzywa są najważniejszym roślinnym ekologicznym produktem rynkowym, cieszącym się dużym popytem. Ich uprawa nie wymaga dużych inwestycji, ani szczególnych umiejętności, toteż wielu rolników w okresie przestawiania gospodarstwa na metodę ekologiczną przeznaczają część pól pod uprawę warzyw. Jednak sukcesy w uprawie warzyw dobrej jakości osiągają producenci, którzy po paru latach uprawy mają już wystarczające doświadczenie, jak radzić sobie z organizacją tej pracochłonnej uprawy oraz typowymi problemami z ochroną roślin przed chorobami i szkodnikami. Pozwala to poszerzyć asortyment produktów z gospodarstwa, wykorzystać zasoby siły roboczej i zwiększyć dochody.

Przed rozpoczęciem uprawy warzyw należy jednak zapoznać się z potrzebami rynku i ustalić płodozmian pod tym kątem. Nastawiając się na zaopatrzenie rynku lokalnego w świeże warzywa, trzeba liczyć się z koniecznością uprawy kilku lub kilkunastu gatunków i wielu odmian, żeby zapewnić pełen asortyment jak i ciągłość dostaw. Uprawiając warzywa dla potrzeb przetwórci lub eksporterów można wybrać jeden lub kilka gatunków, starannie dobrać odpowiednie odmiany oraz zebrać i sprzedać jednorazowo dużą partię towaru.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym – system utrzymania zwierząt.

W gospodarstwach ekologicznych ilość zwierząt (tzw. obsada) jest uzależniona od wielkości powierzchni gospodarstwa i nie może być większa niż określona przepisami. Obsadę wyższą niż określona może dopuścić jednostka certyfikująca jedynie w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt i tylko wtedy, gdy rolnik przedstawi plan właściwego (bezpiecznego dla środowiska) zagospodarowania odchodów zwierząt. Może na przykład oddawać lub sprzedawać część obornika innym gospodarstwom ekologicznym, które nie prowadzą produkcji zwierzęcej.

Obornik pochodzący od zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie należy przechowywać w odpowiednio dostosowanych do tego celu szczelnych urządzeniach, np. na płytach obornikowych.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym - dobór ras podstawą opłacalnej produkcji

Podstawowym założeniem, które różni ekologiczny chów zwierząt od tradycyjnego i przemysłowego, jest utrzymywanie zwierząt w warunkach spełniających wymagania danego gatunku. Przy wyborze ras lub odmian należy brać pod uwagę zdolność zwierząt do przystosowania się do miejscowych warunków; ich żywotność i odporność na choroby. Do ekologicznego chowu można co prawda przeznaczać prawie wszystkie rasy zwierząt, ale warto pamiętać, że najlepiej sprawdzają się rodzime i lokalne rasy i odmiany.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym – dokupywanie zwierząt do stada

Jeżeli podczas tworzenia po raz pierwszy stada brakuje wystarczającej liczby zwierząt gospodarskich pochodzących z chowu ekologicznego, to do gospodarstwa można wprowadzić inne (nie ekologiczne) zwierzęta, jednak pod pewnymi warunkami. Najważniejsze jest, aby nowo wprowadzane zwierzęta nie ekologiczne nie przekroczyły wieku określonego w przepisach.

Do stada, w drodze odstępstwa, można wprowadzać samice (które jeszcze nie rodziły potomstwa) z gospodarstw hodowlanych produkujących metodami nieekologicznymi, nie więcej jednak niż 10% dorosłych zwierząt gospodarskich z gatunku koniowatych lub bydła i 20% dorosłej trzody chlewnej, owiec i kóz rocznie. Postąpić tak można jedynie w celu uzupełnienia naturalnego przyrostu lub odnowienia stada, gdy brak jest zwierząt gospodarskich chowanych metodami ekologicznymi i tylko pod kontrolą organu kontroli lub jednostki kontrolującej.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym – żywienie zgodne z zasadami

Żywienie zwierząt w chowie ekologicznym jest również regulowane odpowiednimi przepisami. Zwierzęta roślinożerne powinny być żywione przy możliwie jak największym wykorzystaniu pastwisk. Ponadto wszystkie zwierzęta gospodarskie należy karmić paszami wytworzonymi metodami ekologicznymi, dlatego gospodarstwo powinno być samowystarczalne paszowo. Można jednak dokupić brakującą paszę z innego gospodarstwa ekologicznego. Podstawą żywienia młodych ssaków powinno być naturalne mleko, najlepiej mleko matki. Do dziennej dawki pokarmowej świń i drobiu należy dodawać paszę objętościową, zieloną, susz paszowy lub kiszonkę. Wykluczone jest stosowanie antybiotyków, kokcydiostatyków, środków farmaceutycznych, stymulatorów wzrostu i innych środków służących do stymulowania wzrostu lub produkcji. Pasze, materiały i dodatki paszowe, środki pomocnicze używane w przetwórstwie pasz i niektórych produktów używanych w żywieniu zwierząt nie mogą zawierać organizmów genetycznie zmodyfikowanych ani produktów z nich otrzymanych. Środki do czyszczenia i dezynfekcji pomieszczeń inwentarskich muszą być dopuszczone do stosowania w rolnictwie ekologicznym.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym – wymogi dobrostanu zwierząt określono także przepisami

Bardzo ważnym czynnikiem w ekologicznej produkcji zwierzęcej jest dbałość o tzw. dobrostan zwierząt. Warunki, które zapewniają odpowiedni dobrostan są określone stosownymi przepisami. Na przykład zwierzęta powinny mieć zapewnioną możliwość codziennego przebywania na otwartej przestrzeni. Określone są również minimalne wielkości powierzchni wybiegów oraz minimalna powierzchnia w budynkach inwentarskich na sztukę w zależności od gatunku. Ekologiczny chów zwierząt powinien zaspokajać potrzeby związane z trybem życia danego gatunku zwierząt, a zarządzanie w odniesieniu do zdrowia zwierząt powinno opierać się na zapobieganiu chorobom. W ekologicznym chowie zwierząt zwraca się również uwagę na warunki transportu. Muszą one zapewniać utrzymanie dobrostanu zwierząt; właściwą dietę oraz zaspokajać fizjologiczne i behawioralne potrzeby gatunku. Załadunek i rozładunek zwierząt ze środków transportu musi odbywać się z zachowaniem ostrożności. Nie wolno przy tym stosować przymusu i np. elektrycznej stymulacji.

# PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

AUTOR: MARIUSZ MACIEJCZAK

Część 2

System rynkowy rolnictwa  
ekologicznego

### **Cele i zadania kursu**

Celem kursu jest zapoznanie słuchaczy z podstawowymi elementami i procesami systemu rynkowego rolnictwa ekologicznego. Przedstawione zostaną podstawowe zagadnienia związane z głównymi instytucjami biorącymi udział w regulacji i nadzorze systemu ekologicznego w Polsce. Omówione zostaną także podstawowe zagadnienia dotyczące funkcjonowania rynku produktów ekologicznych, zachowań nabywczych konsumentów oraz narzędzi i działań marketingowych.

Słuchacze posiadają wiedzę oraz umiejętności niezbędne do funkcjonowania jako świadomy producent, dystrybutor i konsument na rynku produktów ekologicznych. Uzyskana wiedza pozwoli im na kształtowanie umiejętności produkcji ekologicznej i doskonalenie arkanów skutecznej promocji, dystrybucji i sprzedaży produktów ekologicznych

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

System instytucjonalny rolnictwa ekologicznego w Polsce jest podobny do systemu funkcjonującego w innych krajach UE.

Ustawa o rolnictwie ekologicznym z dnia 20 kwietnia 2004r. określa zadania i właściwości organów i jednostek organizacyjnych w zakresie rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniach Unii Europejskiej.

Organem właściwym w sprawach kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym jest przede wszystkim minister rolnictwa – upoważniający jednostki certyfikujące, akredytowane w zakresie rolnictwa ekologicznego. Jednostki akredytuje zgodnie z Polską Normą PN-EN 45011:2000 „Wymagania ogólne dotyczące działania jednostek prowadzących systemy certyfikacji wyrobów” Polskie Centrum Akredytacji. Kolejnym organem jest Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych która sprawuje nadzór nad jednostkami certyfikującymi. Same jednostki certyfikujące prowadzą kontrole, wydają i cofają certyfikaty zgodności.

Dodatkowo minister właściwy do spraw rolnictwa określa jednostki organizacyjne kwalifikujące środki ochrony roślin, nawozy lub środki poprawiające glebę oraz jednostkę organizacyjną prowadzącą wykazy: nasion, materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego – zatem wykazy środków produkcji dopuszczonych w rolnictwie ekologicznym.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Certyfikacja warunkiem podstawowym uzyskania dopłat do produkcji ekologicznej

Producent zamierzający podjąć działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego zgłasza zamiar prowadzenia jej wybranej upoważnionej jednostce certyfikującej i Wojewódzkiemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Aktualne adresy upoważnionych jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa [www.minrol.gov.pl](http://www.minrol.gov.pl) w zakładce Rolnictwo ekologiczne. Zgłoszenia można składać przez cały rok, jednak w terminie umożliwiającym przeprowadzenie kontroli gospodarstwa.

Uzyskanie pozytywnej oceny podczas kontroli przez upoważnioną jednostkę certyfikującą jest warunkiem podstawowym aby otrzymać dopłaty do produkcji ekologicznej. Kontrole odbywają się raz w roku ustawowo i prowadzone są według cennika danej jednostki. Mogą być również przeprowadzone dodatkowe, niezapowiedziane kontrole; są one bezpłatne i mają na celu weryfikację systemu kontroli.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Rolnictwo ekologiczne jest jednym z komponentów tzw. programu rolnośrodowiskowego.

W Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 założono wysokie wsparcie dla gospodarstw ekologicznych. Rolnictwo ekologiczne jest jednym z komponentów tzw. programu rolnośrodowiskowego. Program obejmuje przedsięwzięcia rolnośrodowiskowe, dobrowolnie realizowane przez rolnika w zakresie wieloletniego planu działalności rolno środowiskowej służące ochronie środowiska oraz zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego wsi.

Rolnik chcący otrzymywać dopłaty do produkcji ekologicznej zgłasza się do najbliższego ODRu, gdzie doradca rolno-środowiskowy sporządza z nim pięcioletni plan rolno środowiskowy, który może zakładać korzystanie ze wsparcia na konkretne działania rolnośrodowiskowe. Plan ten jest zobowiązaniem rolnika do wykonywania działań na rzecz środowiska w swoim gospodarstwie.

Rolnik może otrzymać dotacje do hektara upraw oraz do kontroli produkcji. Rolnikom posiadającym mniej niż 10 ha przysługuje dotacja do kontroli nie większa niż 980 zł, zaś posiadającym powyżej 10 ha w wysokości 400 zł. Dotacja będzie przekazywana przez Krajową Stację Chemiczno – Rolniczą do jednostek certyfikujących. W związku z tym opłata za kontrolę gospodarstwa będzie pomniejszona o kwotę dotacji.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Działania rolno-środowiskowe można łączyć ze sobą sumując jednocześnie wspierające je dotacje

Przedsięwzięcia rolnośrodowiskowe wspierane dotacjami obejmują:

- stosowanie metod przyjaznych dla środowiska, bądź metod ekologicznych w produkcji rolniczej w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym;
- utrzymanie nisko produktywnych łąk i pastwisk o wysokich walorach przyrodniczych;
- utrzymanie siedlisk stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
- zmiana form użytkowania gruntów rolnych na mniej dochodową,
- zagospodarowanie gruntów zaniedbanych i odłogowanych;
- stosowanie zabiegów w celu ochrony gleby i zmniejszenia strat azotu;
- tworzenie stref buforowych na granicy użytków rolnych z obszarami zadrzewionymi i zbiornikami wód otwartych;
- tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- zachowanie rodzimych ras zwierząt i miejscowych odmian roślin uprawnych.

Określone działania rolno-środowiskowe mogą być łączone, przy czym sumowane są także dotacje je wspierające.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

W okresie przestawiania na metody ekologiczne można liczyć na wsparcie wyższymi dotacjami

Kwoty dopłat w ramach pakietu "Rolnictwo ekologiczne" są zróżnicowane w zależności od stanu zaawansowania gospodarstwa w przestawianiu na produkcję ekologiczną. Dopłaty są wyższe dla gospodarstw będących w trakcie przestawiania z uwagi na ponoszone w tym okresie straty produkcyjne. Na poszczególne warianty można uzyskać dotację w następującej wysokości:

Uprawy rolnicze (z certyfikatem zgodności) - 790 zł/ha

Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania) - 840 zł/ha

Trwałe użytki zielone (z certyfikatem zgodności) - 260 zł/ha

Trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania) - 330 zł/ha

Uprawy warzywne (z certyfikatem zgodności) - 1300 zł/ha

Uprawy warzywne (w okresie przestawiania) - 1550 zł/ha

Uprawy zielarskie (z certyfikatem zgodności) - 1050 zł/ha

Uprawy zielarskie (w okresie przestawiania) - 1150 zł/ha

Uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności) - 1540 zł/ha

Uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania) - 1800 zł/ha

Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności) - 650 zł/ha

Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania) - 800 zł/ha

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Proces przestawiania gospodarstwa na zasady ekologiczne trwa najczęściej dwa lata

Proces „przestawiania” gospodarstwa na produkcję metodami ekologicznymi rozpoczyna się od zgromadzenia niezbędnych informacji i fachowej literatury. Przestawianie gospodarstwa z systemu konwencjonalnego na ekologiczny trwa najczęściej dwa lata. Jedynie w przypadku upraw wieloletnich okres ten wynosi trzy lata. W okresie przestawiania gospodarstwa rolnik musi przestrzegać wszystkich reguł ekologicznego gospodarowania, jednak nie może jeszcze sprzedawać swoich produktów jako ekologiczne. Oznacza to, że od chwili zgłoszenia działalności w rolnictwie ekologicznym i złożenia deklaracji o przestrzeganiu przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego rolnik musi już prowadzić produkcję roślinną bez użycia nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin, stosować wieloletni płodozmian uwzględniający uprawę roślin strączkowych. W produkcji zwierzęcej bardzo ważne jest, aby prawidłowo zaplanować uprawę roślin, w celu wyprodukowania odpowiedniej ilości paszy dla zwierząt. Pasze powinny być wyprodukowane głównie we własnym gospodarstwie. Trzeba przy tym uwzględnić, że plony roślin będą niższe zwłaszcza w okresie przestawiania, niż plony uzyskiwane w systemie konwencjonalnym. Zwierzętom należy zapewnić właściwy system utrzymania.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Okres przestawiania związany jest z dużymi zmianami w zakresie czynników produkcji w gospodarstwie.

Kolejnym czynnikiem, jaki trzeba uwzględnić w czasie przestawiania gospodarstwa na system ekologiczny są nakłady pracy. W gospodarstwach ekologicznych nakłady pracy ręcznej i mechanicznej są bowiem znacznie większe niż w konwencjonalnych. Pracą ręczną lub mechaniczną zastępuje się np. stosowanie niektórych środków ochrony roślin. Ponadto trzeba też liczyć się z koniecznością prowadzenia systematycznych zapisów czynności w gospodarstwie i gromadzeniem wymaganej dokumentacji. Przy kupowaniu nawozów i środków ochrony roślin trzeba zawsze sprawdzać czy produkty te są dopuszczone w rolnictwie ekologicznym. Wykazy takich nawozów i środków są łatwo dostępne w Internecie. Podobnie przy zakupie zwierząt trzeba upewnić się, czy wymiana lub powiększanie stada jest możliwe. Najlepiej kupować zwierzęta pochodzące z gospodarstw ekologicznych, a jeśli nie jest to możliwe, trzeba zwrócić się do jednostki certyfikującej z wnioskiem o pozwolenie na zakup zwierząt.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Zgłoszenie gospodarstwa do systemu certyfikacji i systemu dotacji w rolnictwie ekologicznym – działania wstępne

Działania, jakie powinien wykonać rolnik, który zamierza przedstawić gospodarstwo na metody ekologiczne są następujące:

1. Rolnik zgłasza się do jednej z upoważnionych jednostek certyfikujących. W Polsce jest ich obecnie 11 a ich wykaz zamieszczono w Internecie na stronie [www.minrol.gov.pl](http://www.minrol.gov.pl). Oprócz zgłoszenia rolnik musi złożyć komplet dokumentów. Są to: oświadczenie, że produkcja w gospodarstwie rolnym będzie prowadzona metodami ekologicznymi; informacja o rodzaju i ilości produktów, które mają być wytwarzane metodami ekologicznymi; opis gospodarstwa z zaznaczeniem położenia gruntów i obiektów; wypis z ewidencji gruntów i budynków dotyczący gospodarstwa rolnego; opis działań, które należy wykonać w okresie przedstawiania gospodarstwa rolnego.
2. Pracownik jednostki informuje rolnika o krajowych przepisach dotyczących certyfikacji gospodarstw ekologicznych; zasadach kontroli i certyfikacji danej jednostki; opłatach za kontrolę i certyfikację, oraz udostępnia niezbędne formularze i wykazy.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Włączając dotacje gospodarstwa ekologiczne są bardziej rentowne niż konwencjonalne

Z punktu widzenia rolnika szczególnie ważne są wyniki osiągnięte przez gospodarstwa ekologiczne w porównaniu do gospodarstw konwencjonalnych. Analiza porównawcza gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych w Polsce jest możliwa dzięki danym zbieranym w ramach Systemu Zbierania i Wykorzystania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych UE (FADN). Z danych analizowanych za 2004r. wynika, iż produkcja rolna w obu analizowanych rodzajach gospodarstw pozwoliła osiągnąć dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego. Bardziej rentowne okazały się jednak gospodarstwa ekologiczne. Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego jest gratyfikacją za własne czynniki wytwórcze: pracę rolnika i jego rodziny, ziemię oraz kapitał. W gospodarstwach ekologicznych wyniósł on 14.994 zł, zaś w tradycyjnych 12.490 zł. Na 1 ha własnej ziemi w gospodarstwach ekologicznych przypadało 1.785 zł, a w gospodarstwach konwencjonalnych 1.274 zł dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego. Rolnicy produkujący metodami ekologicznymi uzyskali także wyższy dochód na jednego pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika. Był on 25,3% wyższy od dochodu osiągniętego w gospodarstwach konwencjonalnych.

*Źródło:* Nachtman G., Żekało M., Efektywność ekonomiczna gospodarstw ekologicznych na tle konwencjonalnych w 2004r., Zagadnienia Ekonomiki Rolnej Nr 2/2006, Wyd. IERiGZ-PIB, Warszawa.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

W gospodarstwach ekologicznych osiąga się niższe plony, ale także ponosi się mniejsze koszty w porównaniu z konwencjonalnymi

Badania pokazują, że w gospodarstwach ekologicznych uzyskuje się niższe plony niż w konwencjonalnych. Na przykład średni plon pszenicy w gospodarstwie ekologicznym wynosił 32,1 dt/ha, a w konwencjonalnym 53,9 dt/ha. Nakłady pracy ogółem poniesione w gospodarstwach ekologicznych były o 14,6% wyższe niż w gospodarstwach konwencjonalnych. Uprawy w gospodarstwach ekologicznych są bardziej pracochłonne niż w gospodarstwach konwencjonalnych. Widoczne różnice zarysowały się w kosztach bezpośrednich. W gospodarstwach ekologicznych były one o 37,4% niższe. Niższe koszty bezpośrednie gospodarstw ekologicznych należy wiązać przede wszystkim z mniejszym zużyciem nawozów sztucznych i syntetycznych środków ochrony roślin. Koszty zużytych nawozów były 2-krotnie mniejsze, a środków ochrony roślin prawie 3-krotnie mniejsze w produkcji ekologicznej niż w konwencjonalnej. Jednak koszt czynników zewnętrznych w gospodarstwach ekologicznych był ponad trzykrotnie wyższy niż w konwencjonalnych i wynosił 4.177 zł, w tym koszt pracy najemnej 3.593 zł. Stanowiła ona aż 86% poniesionych wydatków na obce czynniki wytwórcze, gdzie w gospodarstwach konwencjonalnych tylko 66%.

*Źródło:* Nachtman G., Żekało M., Efektywność ekonomiczna gospodarstw ekologicznych na tle konwencjonalnych w 2004r., Zagadnienia Ekonomiki Rolnej Nr 2/2006, Wyd. IERiGZ-PIB, Warszawa.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Świadomi konsumenci dokonują wyboru żywności ekologicznej przede wszystkim ze względu na jej wysoką jakość

Wraz z bogaceniem się społeczeństwa oraz wzrastającą świadomością ekologiczną oraz wiedzą na temat przemysłowych metod produkcji żywności w Polsce powiększa się grupa konsumentów zainteresowanych produktami wysokiej jakości, wyprodukowanymi tradycyjnymi metodami, według specjalnych receptur oraz żywnością ekologiczną. Największa grupa klientów kupujących produkty rolnictwa ekologicznego ma wykształcenie wyższe i średnie. Są to pracownicy umysłowi, którzy swoje dochody określają jako średnie, mający rodziny i małe dzieci. Większość konsumentów ceni jakość żywności w szerokim tego słowa znaczeniu, a zwłaszcza produktów ekologicznych. Dużą grupę stanowią ludzie chorzy przewlekle i często nieuleczalnie lub osoby, które opiekują się tego typu chorymi. Żywność ekologiczna jest dla nich jednym z elementów leczenia lub utrzymania nadwątlonego zdrowia na nie gorszym poziomie. Wśród klientów spotyka się obcokrajowców stale mieszkających w Polsce. Motywem zakupu żywności ekologicznej przez ankietowanych jest przede wszystkim chęć odżywiania się produktami wytworzonymi bez użycia środków chemicznych.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Tylko certyfikowane podmioty mogą oznaczać swoje produkty jako pochodzące z rolnictwa ekologicznego

Na rynku istnieje niezliczona ilość produktów spożywczych. Wiele z nich używa określeń sugerujących ekologiczny charakter produktu takich jak: „eko”, „bio”, itp. Jednak tylko produkty żywnościowe pochodzące z certyfikowanych gospodarstw ekologicznych lub zakładów przetwórczych mogą używać słowa „ekologiczny”. Dlaczego? Ponieważ certyfikacja, czyli kontrola procesu produkcji, stanowi gwarancję dla konsumenta, że marchewka, sok, czy jogurt są rzeczywiście ekologiczne. Stąd, tak istotne jest, by konsumenci wiedzieli w jaki sposób odróżnić na półce sklepowej, te produkty, które są ekologiczne, od tych, które nie są. Jakich informacji zatem szukać? Na etykiecie produktów ekologicznych oprócz wymogów dotyczących znakowania wszystkich produktów muszą być zamieszczone następujące informacje: nazwa i numer identyfikacyjny upoważnionej jednostki certyfikującej, nazwa i adres producenta, oraz, gdzie stosowne, znak identyfikacji partii towaru. Dodatkowo można użyć napis „Rolnictwo ekologiczne – system kontroli WE”, logo wspólnotowe rolnictwa ekologicznego, logo jednostki certyfikującej, logo stowarzyszenia producentów.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Tylko właściwa informacja o sprzedawanych produktach ekologicznych pozwoli na ich skuteczną sprzedaż

W Polsce obecnie przeważa sytuacja przewagi popytu nad podażą, ale wobec szybko rosnącej liczby gospodarstw ekologicznych wkrótce pojawią się problemy ze sprzedażą. Potencjalni klienci powinni być poinformowani o miejscach sprzedaży, ofercie produktów i atrybutach żywności ekologicznej. Potrzebna jest też informacja zwrotna. Do producentów powinny docierać informacje o potrzebach i preferencjach konsumentów. Tymczasem brakuje ogólnodostępnych informacji na temat zachowań konsumentów na tworzącym się rynku żywności ekologicznej. Aktualnie krajowi detaliści najczęściej posługują się argumentami eksponującymi potencjalne korzyści zdrowotne wynikające z konsumpcji żywności ekologicznej, odwołują się do bezpieczeństwa zdrowotnego żywności ekologicznej oraz jej walorów smakowych.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

W sprzedaży produktów ekologicznych powinno wykorzystywać się różne formy promocji

Skuteczną formą promocji sprzedaży, jest - zdaniem badanych w ostatnich latach handlowców - organizowanie degustacji oraz krótkich prelekcji informujących o atrybutach oferowanych produktów. W sklepach wielkopowierzchniowych działania z zakresu promocji sprzedaży były bardzo ograniczone, co uznać można za jeden z czynników przyczyniających się do rezygnacji ze sprzedaży żywności ekologicznej. Ponadto pozytywne efekty przynosi reklama w lokalnych mediach takich jak radio, telewizja, prasa. Ważnym instrumentem może być również Public Relations, zwłaszcza w sytuacji uruchamiania nowych sklepów czy działów w sieciach sklepów, restauracji, barów, cateringu, gospodarstw agroturystycznych czy też działań z zakresu wspierania wykorzystania ekologicznej żywności w zbiorowym żywieniu (szpitale, stołówki itp.).

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Reklama na poziomie gospodarstwa rolnego nie jest trudna – to właściwe przekazywanie informacji o tym, co mamy na sprzedaż

Jeśli jesteśmy świadomymi konsumentami, sami, poprzez naszą postawę reklamujemy ten sposób produkcji żywności. Ale postawmy się w roli rolnika, czy przetwórcy, którzy muszą dotrzeć do konsumentów, którzy nie są jeszcze może tak świadomi i zachęcić ich do kupna produktów rolnictwa ekologicznego. Jak to zrobić? A zatem rolniku ekologiczny poznałeś potrzeby klientów, wyprodukowałeś towar, który je zaspokoi, teraz musisz powiedzieć: „Konsumencie! Ja rolnik ekologiczny sprzedaję, to co chcesz kupować”. Musisz rozreklamować swoje produkty, a dokonasz tego zostając specem od reklamy. Nie jest to takie trudne, jak się wydaje. Na każdym kroku, na przyjęciu i na polu, w dzień i w nocy nie wolno zapominać Ci, że jesteś producentem i masz do zaoferowania ludziom konkretny towar, wyprodukowany metodami ekologicznymi, zdrowy i smaczny. Pamiętajsz zapewne powiedzenie: „Reklama dźwignią handlu”.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

Każde gospodarstwo ekologiczne powinno promować swoje produkty i niekoniecznie musi to być drogie

Oczywiście nie masz ogromnego budżetu na reklamę, który pozwoliłby Ci reklamować swoje produkty w najlepszym czasie antenowym, w 3 stacjach telewizyjnych i 5 radiowych. Nie rozreklamujesz ich na ogromnych billboardach, ani w najpoczytniejszych dziennikach itd. Ale nie zdajesz sobie nawet sprawy, jak potężnym narzędziem reklamowym są ludzkie języki. Wystarczy, że będziesz mówił o tym, co masz do sprzedania i to samo będzie robiła Twoja rodzina. W szkole, autobusie, przed kościołem i w knajpie, na imieninach i w sklepie, podczas sąsiedzkich pogaduszek i poważnych rozmów, zawsze uda Ci się powiedzieć kilka zdań o tym co robisz, i co masz do sprzedania. A gdy ktoś zainteresuje się tematem, warto być miał przy sobie wizytówkę, czy małą ulotkę i wcisnąć mu ją do ręki. Ulotki możesz rozwieszać przecież na tablicach ogłoszeń w zakładach pracy, szpitalach oraz na drzewach i słupach tak, by jak największe grono ludzi dowiedziało się o Twoim produkcie.

## PRODUKCJA EKOLOGICZNA W ROLNICTWIE

W promocji produktów rolnictwa ekologicznego nie można zapominać o nowych kanałach informacji jakimi jest np. Internet

Lokalne dzienniki, magazyny konsumenckie, gazetki ODR-ów na pewno zechcą napisać o Tobie, jeżeli tylko będziesz robił coś ciekawego. A przecież jesteś rolnikiem ekologicznym – myślisz, że to za mało? – wystarczy więc, że wyjdiesz z ukrycia. A gdy okaże się, że dla dziennikarzy jesteś mało interesującym tematem, zawsze zostaje Ci rubryka ogłoszeń. Czasem warto zainwestować.

Nie zapomniałeś również o Internecie. Może jakiś portal będzie zainteresowany współpracą, jeśli nie z Tobą, to z Tobą i innymi sąsiadami. Są i inne sposoby. Jakie? Poszukaj odpowiedzi sam. Musisz zadbać jednak o to, by nie reklamować towaru-widma, musi on być w sprzedaży i to taki, jaki reklamujesz. Nawet gdy sprzedasz całą produkcję, ale złą jakościowo, konsumenci nie kupią jej już więcej i powiedzą o trefnym towarze innym. Ale gdy Twój towar zasmakuje jednej osobie, powie ona o tym drugiej, druga trzeciej, ta dziesiątej itd.